

VEŘEJNÝ LATINSKÝ SLOVNÍK

AGRIPPINA - Agrippina byla matkou císaře Nerona a manželkou císaře Claudia. Narodila se v místě blízko germánských hranic, kde byla později založena římská osada nazvaná na její počest Colonia Agrippina. Osada už přetrvala téměř 2000 let a dnes nese jméno Kolín nad Rýnem (slovo Kolín pochází z původního latinského slova Colonia neboli kolonie).

AMFITEÁTR - oválné divadlo pod otevřeným nebem, předchůdce dnešních stadionů

AMICUS - přítel

AQUA - voda

AQUADUCT (akvadukt) - vodovod, přiváděl vodu do měst ze vzdálených horských pramenů

AQUARIUM (akvárium)- bazén, nádrž s vodou, lázně

AQUILA - orel

AVE - "Dobrý den!"

BIBLIOTÉKA - knihovna

BARBAR - V očích Římanů byl barbaram každý jednotlivce, kmen, či národ, který sídlil mimo oblast podléhající Římu a stál na nižším kulturním stupni než Římané.

CENTURIE - slovo má dva významy. Jednak označovalo menší vojenskou jednotku a jednak skupiny, do kterých byli rozděleni římscí občané kvůli hlasování na lidovém shromáždění.

COLONIA - kolonie. Římská kolonizace měla za cíl úplné ovládnutí porobených zemí. Colonia původně znamenala zemědělskou usedlost, včetně dvorce, později se tak nazávalo městské sídliště, založené v dobytém území a osídlené určitým počtem (většinou okolo 300) římských rodin, kterým byla přidělena část nově získaného státního území. Římské kolonie byly původně zakládány jen na italském území, později i na půdě provinciální. Kolonie měly význam jednak pro strategickou polohu, jednak tím, že dávaly možnost přidělovat nemajetným občanům půdu a tak odčerpat z Říma obyvatelstvo, které tam nemohlo nalézt dostatečnou obživu.

DIKTÁTOR - dočasný neomezený vládce. Nastupoval za kritické situace. Byl obvykle jmenován na podnět senátu. Diktátor si sám jmenoval pomocníka. Po vykonání svého úkolu musel ihned odstoupit. Cézár byl zprvu ustanoven diktátorem na 10 let, později doživotně.

EPISTULA - epištola, zásilka, dopis, zpráva

FEMINA - žena

FORTUNA - osud, náhoda, štěstí, šance

FORUM - náměstí, nástupiště, volný prostor mezi budovami, místo setkávání římských občanů

GERMÁNI - národ žijící na sever od římské říše, jsou to předkové značné části dnešní Evropy

GLADIUS - meč

GLADIÁTOR - bojovník v hrách pro pobavení lidu. Vybírání z řad zajatců, otroků a odsouzců.

IMPUBERES - nedospělci, děti

JUNIOŘI - mladý jinoch nebo dívka, ve vojsku mladší mužstvo

JUPITER - Iuppiter, Iove, Joviš, - nejvyšší z římských bohů, v Řecku to byl Zeus

KOHORTA - oddíl římského vojska. 1 kohorta = 1/10 legie

KOLOSEUM - obrovský amfiteátr v centru Říma, dějiště gladiátorských her a jiných zábav

KONSUL - nejvyšší funkce, nositel imperia - nejvyšší právo rozkazovat, povolovat a zakazovat.

KVESTOŘI - nižší státní úředníci, plnili rozmanité úkoly při správě města.

LATRINA - záchodky

LATIFUNDIA - velkostatky, rozsáhlé zemědělské pozemky

LEGIE - základní jednotka římského vojska. V císařské době měla mít legie 6000 vojáků pěších a 120 jezdců, ale tohoto stavu v praxi zpravidla nedosahovala. Legie se skládala ze zbraní a služeb. Zbraně byly: jízda, těžká a lehká pěchota. K službám patřili: trubači na polnici, trubači na roh a technické oddíly - tesaři, kováři a zbrojíři. Do boje nastupovala těžká pěchota sešikována do 3 řad za sebou v hloubce 6 mužů, lehká pěchota tvořila 1 řadu. V čele legie stál legát senátorského stavu. Legie byly číslovány a kromě toho označovány ještě různými přízvisky, např. Chocholouši. Každá legie měla svůj odznak. Legie si budovaly opevněné tábory podél římských hranic.

LIMES (LIMITY) - soustava opevnění oddělující barbarské území od římského. Osu limitu tvořila silnice, která umožňovala rychlé spojení s eventuálně ohroženým místem. Podél ní byly rozmístěny větší či menší opěrné body (castellum) tak, aby byly ve vzájemném kontaktu a mohly společně odvracet hrozící nebezpečí. Kde nebylo možno obranu opřít o přírodní překážku (řeku či hory), byly budovány hluboké příkopy lemované valem, zvýšeným dřevěnou palisádou.

LUCERNA - lampa

MARCUS AURELIUS - jméno nynějšího císaře našeho

MATRIMONIUM - manželství

MENSA - hostina

MEDICUS - lékař

PLEBEJOVÉ - svobodní římstí občané. Zabývali se pěstováním obilí, řemeslem a obchodem.

PONTIFEX – nejvyšší kněz, měl nejvyšší pravomoc ve věcech státního kultu

PRÉTOR – druhá nejvyšší funkce po konzulovi. Jeho úkolem bylo ulehčit konzulovi v plnění jeho úkolů, kromě toho byl i zástupcem konzula za jeho nepřítomnosti v Římě.

PRÉTORIÁNI – členové císařské tělesné stráže

PROVINCIE - označení pro mimoitalské državy říše. V provincie se měnily země sousedící s říší, s nimiž Řím udržoval diplomatické styky a jež často měnil na přechodnou dobu ve vazalské státy. Správu provincií měli v rukou konzulové a prétoři. Daně odváděné provinciálním obyvatelstvem byly pro Řím důležitým zdrojem příjmů. Část půdy v provinciích byla proměněna ve státní majetek, část byla dána k dispozici římským kolonistům.

ROMA - Řím

SALVE - "Buď pozdraven!" (SALVE AMICUS - "Buď pozdraven příteli!")

SALVETE - "Buďte pozdraveni!"

SENÁT - nejvyšší státní rada, senátoři pečují o blaho plebejů.

STIPENDIUM – žold legionáře, odměna za službu v legii

TRIUMF – slavnost vítězství, nejvyšší státní pocta, kterou senát povoloval vítěznému vojevůdci. V čele průvodu se ubíral senát, vedena byla válečná kořist, ukořistěné odznaky, modely dobytých pevností, obrazy bitev. Triumfátor jel na dvoukolém voze ze slonoviny, zdobeném zlatem a reliéfy, taženém čtyřspřežím běloušů. Triumfátor měl nachovou tógu, na hlavě vavřínový věnec, v jedné ruce držel žezlo ze slonoviny s Iovovým orlem, v druhé měl vavřínovou ratolest. Státní otrok stojící za triumfátorem mu držel nad hlavou zlatý vínek Iovův a opakovaně mu připomínal: „Ohlédni se a nezapomeň, že jsi člověkem!“ Za vozem následovala rodina, občanstvo a vojáci, kteří zpívali žertovné i posměvné písničky na oslavence. Nižší druh triumfu byla ovace.

VILLA - vila, honosný dům, statek

VIR - muž

CITÁTY SLAVNÝCH POSTAV STAROVĚKU

VÍM, ŽE NIC NEVÍM

Tvrdil řecký filosof Sokrates po celý život.

KOSTKY JSOU VRŽENY

*Pronesl Cézár, když vytáhl s vojskem na Řím.
Znamená to něco jako: hra se začala, už není návratu.*

PŘIŠEL JSEM, VIDĚL JSEM, ZVÍTĚZIL JSEM

*Tak znělo Cézárovo hlášení o vítězném tažení do Turecka, které podal Senátu.
Je to nejstručnější zpráva o průběhu a výsledku války, jakou znají dějiny.*

CHRABROST JE VĚDĚNÍ, ČEHO TŘEBA A ČEHO NETŘEBA SE BÁT

Řecký filosof Platón

JENOM SE ŽEŇTE, BEZE VŠEHO. DOSTANEŠ-LI DOBROU ŽENU, BUDEŠ VYJÍMKOU, DOSTANEŠ-LI ZLOU, ZŮSTANEŠ FILOSOSEM.

*Pronesl jednou z rána řecký filosof sokrates ke svým žákům.
Sokratova žena byla pověstná svou hašteřivostí.*

MLČ NEBO ŘEKNI NĚCO, CO JE MOUDŘEJŠÍ NEŽ MLČENÍ

Řecký matematik Pythágorás

ŽÁDNÝ VELKÝ DUCH NENÍ BEZ KAPKY BLÁZNOVSTVÍ

Seneca, římský filosof a politik

ZAPOMÍNAT STARÝCH PŘÁTELSTVÍ PRO NOVÁ JE JAKO VYMĚŇOVAT PLODY ZA KVĚTY

Cicero, římský řečník a senátor.

ŽIVOT BEZ SLAVNOSTÍ - DLOUHÁ CESTA BEZ HOSPOD

Demokritos, řecký filosof